

УДК 82-84 (477.87)

МУШИНКА М. І.

професор, доктор філологічних наук,
закордонний член НАН України,
голова Асоціації українців Словаччини,
м. Пряшів, Словаччина

**ЗБІРКА ЗАКАРПАТОУКРАЇНСЬКИХ
ПРИСЛІВ'ІВ ІВАНА ЮГАСЕВИЧА
1806 РОКУ, ВІДНАЙДЕНА ТА ДОСЛІДЖЕНА
ІВАНОМ ПАНЬКЕВИЧЕМ І МИКОЛОЮ ЯСЬКОМ**

Мушинка М. І. Збірка закарпатоукраїнських прислів'їв Івана Югасевича з 1809 року, віднайдена Іваном Панькевичем. У 1937 р. І. Панькевич в с. Кам'яниця біля Невицького знайшов рукописний «сторічний» календар з 1809 року, переписаний І. Югасевичем з невідомого джерела. Додатком до нього була збірка 370 прислів'їв, яку І. Панькевич дослідив і 1947 року видав у Празі. Праця І. Панькевича про найдавнішу збірку українських прислів'їв упала в забуття, тому автор переказує її зміст і подає добірку прислів'їв з неї.

Ключові слова: Іван Югасевич-Склярський, Іван Панькевич, Юліан Яворський, Василь Кидора, українські прислів'я, Закарпаття, «Просвіта».

Мушинка М. І. Сборник Закарпато-украинских пословиц Ивана Югасевича 1809 года, найденный Иваном Панькевичем. В 1937 И. Панькевич в с. Камьяница у Невицкого нашел рукописный «столетний» календарь с 1809 года, переписанный И. Югасевичем из неизвестного источника. Дополнением к нему был сборник 370 пословиц, который И. Панькевич исследовал и 1947 году издал в Праге. Работа И. Панькевича о древнейшей сборнике украинских пословиц была забыта, поэтому автор пересказывает ее содержание и подает подборку пословиц из нее.

Ключевые слова: Иван Югасевича-Склярский, Иван Панькевич, Юлиан Яворский, Василий Кидора, украинские пословицы, Закарпатье, «Просвита».

Mushinka M. I. Transcarpathian collection of Ivan Yuhasevych-Skliarskyi's proverbs from 1809, discovered by Ivan Pankevych. In 1937 I. Pankevych found «centenary» calendar manuscript from 1809 in Kamyanytsia near Nevitske village, rewritten by I. Yuhasevych from an unknown source. A collection of 370 sayings that I. Pankevych researched and published in 1947 in Prague was in addition to it. I. Pankevych's collection of ancient Ukrainian proverbs fell into oblivion, as the author recounted its content and presented a selection of proverbs to it.

Keywords: Ivan Yuhasevych-Skliarskyi, John Pankevych, Julian Jaworskyi, Vasil Kydora, Ukrainian proverbs, Transcarpathia, "Enlightenment".

© Микола Мушинка, 2015

Постановка проблеми, аналіз останніх публікацій та досліджень. Про Івана Югасевича-Склярського, який народився 273 роки тому в с. Прикра на Пряшівщині, а помер 200 років тому в с. Невицьке на Закарпатській Україні, існує доволі багата література¹. На жаль, ця література спрямована на його рукописні копії церковних книжок, головним чином «Ірмологіонів» [1; 4; 5; 7; 8; 9; 10; 12; 16; 19; 26; 27] або на його образотворчу діяльність, зокрема на графічне оформлення рукописних праць [6; 13; 20; 21; 25].

Югасевич був ініціатором побудови дерев'яної церкви в його рідному селі Прикрій, про що свідчить напис у вівтарній частині храму [3: 95]. Дослідники вважають, що він переписав та художньо оформив майже сорок книжок [7: 70]. А в архівах та книгозбірнях виявляються все нові й нові рукописи Югасевича. Наприкінці 2014 року літературознавець Йосиф Шелепець опублікував статтю про невідоме оповідання Івана Югасевича, виявлене ним в архіві Державної наукової бібліотеки у Пряшеві «Немилостивое у столпа бычования Господа нашего Иисуса Христа во Иерусалимѣ» з малюнком обнаженого Ісуса Христа, прив'язаного до колони та зображенням предметів, якими його було катовано: сплетений бич, мітла та волячі жили [23].

Один з кращих дослідників церковного співу на Закарпатті проф. Юрій Ясіновський дав йому таку характеристику: «І. Югасевич був обдарованою особою: займався літературною діяльністю, переписував книги, вивчав побут і звичаї народу, зібрав 370 прислів'їв і приказок [...], записував і складав вірші, пісенники, календарі, малював ікони, що засвідчує його широкі культурно-освітні та художньо-мистецькі інтереси. Як художник, мистецьки оформляв свої рукописи орнаментальними прикрасами і сюжетними мініатюрами, майстерно володів каліграфічним письмом, переписавши і оздобивши Літургікон (1759), Типікон (1800), Вослідованіє (1802), Псалтир (1804), Тріодь (1807), п'ять пісенників, календарі, близько десяти нотних ірмологіонів. На сьогодні відомими є дев'ять рукописних ірмологіонів Івана Югасевича» [5: 6].

У відомій мені літературі не згадується або згадується лише мимохідь найвизначніший фольклористичний твір Івана Югасевича «Общая присловія во товаристві неукіх. Время і час есть мовчати и глаголати» («Загальні прислів'я в товаристві неосвічених. На мовчання й говорення є свій час») з 1806 року, знайдений мовознавцем Іваном Паньке-

¹ Список найосновніших праць про І. Югасевича див. у кінці статті. За допомоги при збиранні даних про І. Югасевича я висловлюю щирі подяки Іванові та Наталці Ребрикам, Василеві Шарканю, Мілану Кандрачу та Зузані Ганудель. До терміну «прислів'я» І. Югасевич залучав і приказки. Ці два терміни нині розглядаються як один фольклорний жанр. У другій половині XIX і першій половині XX століття в Західній Україні на означення прислів'їв та приказок було вживано термін «приповідки». Цим терміном користався й І. Панькевич. Він встановив дату укладення збірки прислів'їв і приказок І. Югасевича на 1809 рік. М. Ясько уточнив цю дату на 1806 рік.

вичем 1937 року в його рукописному календарі «Календар греко-руський по штилю Юліанському. По чину і правленю седми планет небесных на сто літ сочинений» з 1806 року. Винятком є розвідка М. Г. Яська [29], та й вона упала в забуття.

Мета статті. Оскільки ця публікація є сьогодні бібліографічною рідкістю постараюсь розглянути її детальніше.

Виклад основного матеріалу. Іван Панькевич ще в липні 1939 року в селі Бистричка в окрузі Мартин (де він жив після видворення з Карпатської України угорською окупаційною владою) піддав рукопис прислів'їв ґрунтовному аналізу. Свою працю він опублікував окремою книжкою разом з третьою частиною «Покрайніх записів на закарпатоукраїнських церковних книгах» [12].

Оскільки ця публікація є сьогодні бібліографічною рідкістю, спробуємо розглянути її детальніше разом з призабутою працею Миколи Яська про згаданий рукопис [29].

У вступі до своєї праці І. Панькевич пише: «В старшій літературі півд[енного] Підкарпаття трапляються все ще нові нахідки, рукописні збірки, котрі кидають нове світло на хід духовного життя карпатських українців в минулому. Хоч воєнна хуртовина з р. 1914-1918 понищила много рукописного матеріалу у письменних селян, що ради боязні перед переслідуванням палили або закопували у землю цінні та старі кириличні книжки, а все таки ще можна зовсім припадково найти новий рукописний літературний матеріал з давніших часів» [12: 45]. Він підкреслив, що кількома такими рукописами збагатилася бібліотека Товариства «Просвіта» в Ужгороді та Національний музей у Празі [13].

Серед них важливе місце займають два рукописні т. зв. «сторічні» календарі, укладені І. Югасевичем 1807 року, знайдені Юліаном Яворським і передані Музею товариства «Просвіта» в Ужгороді. Яворський обіцяв опрацювати новознайдені рукописні календарі [25: 335], однак смерть перешкодила йому довести справу до кінця.

Уже після смерті Ю. Яворського І. Панькевичу вдалося знайти третій рукописний «сторічний» календар І. Югасевича, згадуваний на початку [12: 43-69]. Про цю знахідку І. Панькевич пише: «В р. 1937 найшов я ще третій рукописний календар, а це у філіальні села Невицького, в Кам'яниці, у селянина Василя Кидори, що ним користується з повною вірою іще й нині. Цей календар походить з р. 1809, і є повніший від попередніх двох тим, що має окрему частину, писану таки його власною рукою, а нею є народні приповідки» [12: 45].

Тут же І. Панькевич подав огляд друкованих західноєвропейських та слов'янських календарів і дійшов висновку, що всі вони містили класичні авторські афоризми, тоді як «І. Югасевич в цім огляді ішов своєю власною дорогою, а це по духові цього часу, часу просвічення, коли приповідки служили теж як середник просвічення [...]. Переглянувши однак збірку приповідок Югасевича з р. 1809, мусимо ствердити, що джерелом його приповідок були приповідки народні. Свідчить про це передовсім їх

форма, а головнo двочленна симетрія речень, ритмічна піддержка, римований двовірш а теж і мова. Про народне джерело його приповідок свідчать і однозвучні паралелі, які находимо у збірнику галицьких приповідок Івана Франка [...]. *В кожному разі Югасевич виходить як перший збирач приповідок в українській літературі взагалі, а зокрема на півд[енному] Підкарпатті* [Виділення – М. М.]. Тимто і заслуговують вони на видання, як перший збірник приповідок на півд[енному] Підкарпатті, що попередив маленьку збірку в Лучкаєвій Grammatica slavoruthena 1830 р., котрий ішов за примірами других граматиків цього часу» [12: 49-50].

До статті І. Панькевич долучив усі 370 прислів'їв, записаних І. Югасевичем, з повним збереженням їх мови (в переписі із кирилики в гражданку). Він закидає записувачеві непослідовність у вживанні твердого і м'якого знаків (ъ та ъ). Цей закид не є обґрунтованим. І. Югасевич, записуючи прислів'я, давав перевагу зразкам із села Невицького та околиці, де приголосні в кінці наказового способу дієслів однини є м'які: *идь, лизь, ходь, сидь, будь, подь*. В областях Маковиці (звідки походив І. Югасевич і звідки напевно походить частина його прислів'їв, які Панькевич в тому часі ще не дослідив), ці слова закінчуються твердими приголосними: *идь, лизь, ходь, сидь, будь, подь*. Отже І. Югасевич їх правильно записав, що свідчить про те, що він, записуючи прислів'я, намагався зберегти і їх фонетичне звучання. Це стосується й третьої особи дієслів теперішнього часу, які в прашівських, зокрема, маковицьких говірках мають на кінці переважно твердий приголосний (робить/роблять, ходить/ходять), та пом'якшення звуків с та ц, які в маковицьких говірках бувають переважно твердими (отець, кінець, людський).

І. Панькевич упорядкував прислів'я І. Югасевича за тематичним принципом – за зразком шеститомної збірки Івана Франка «Галицько-руські народні приповідки» [22]. З цієї збірки він навів паралелі до прислів'їв І. Югасевича. «Інші паралелі, – пише автор, – треба шукати в приповідках народних Закарпаття, нині ще не зібраних, або у збірках приповідок словацьких чи мадярських, або як вже було згадане, в літературі церковній» [12: 51]. На жаль, за 68 років від виходу праці І. Панькевича ніхто не зайнявся цими розшуками.

У кінці своєї праці І. Панькевич подав «Словник рідко уживаних або тепер зовсім не уживаних слів» [12: 69], який містить 57 позицій.

Доля рукописного календаря Івана Югасевича від 1937 по 1956 рік була невідомою. 19 травня 1954 року до І. Панькевича (який тоді працював доцентом Карлового університету в Празі, однак, без права викладання) звернувся аспірант Ужгородського державного університету Микола Ясько (1900-1960) з проханням надіслати йому деякі дані для кандидатської дисертації про розвиток фольклористики на Закарпатті до його визволення Радянською армією 1945 року.

У частині спадщини І. Панькевича, що нині зберігається у приватному архіві доц. Зузани Ганудель у

Пряшеві, збережено шість листів М. Яська до І. Панькевича (1954-1955), які проливають світло на історію студії М. Яська. Уже в першому листі М. Ясько писав: «Я пишу кандидатську дисертацію на фольклорну тему Закарпаття. У ній буде розділ про стан фольклористики на Закарпатті до звільнення краю Радянською Армією. Викриваючи реакційні різні "теорійки" у фольклористиці Закарпаття, я приділяю велике місце діяльності Ів. Франка і Вол. Гнатюка у цій галузі, а також діяльності Ф. Колесси і Вас, що своїми працями сприяли розвитку прогресивної фольклористики. Ваші наукові праці з питань усної народної творчості Закарпаття (особливо пісенної) я уже опрацював з позитивними висновками, що мають цінність для радянської фольклористики».²

У цьому ж листі він попросив І. Панькевича надіслати йому деякі наукові праці про фольклор Закарпаття останнього періоду та відповіді на його запитання: «1. Чи працюєте й дотепер у галузі української усної творчості, що Вами написано і де надруковано, щоб я зміг обізнатися? 2. Які вийшли у Празі праці з української усної словесності, хто автори і як можна [їх] виписати?»³.

У 1951 році в журналі «Ученые записки Института славяноведения Академии наук СССР» в Москві з'явилася стаття співробітниці цього інституту Ірини Мельникової, в якій Івана Панькевича названо «українським буржуазним націоналістом», який ніби на Закарпатті винайшов («ізобрел») «дикий жаргон мало схожий на український язык». Це обвинувачення викликало проти українського вченого шалені атаки, головним чином, в українській пресі Словаччини, в результаті яких І. Панькевича було усунуто з викладацької роботи в Карловому університеті та призупинено процес його габілітації на професора. Усі спроби І. Панькевича добитися справедливості виявилися марними. Не допомогла навіть його заява в органі Чехословацької академії наук – часописі «Slavia» [15]. І в Україні, і в Чехословаччині він був «persona non grata». Лист від науковця України був для І. Панькевича неабиякою моральною підтримкою, тому він охоче виконав прохання ужгородського колеги, виславши йому добірку своїх друкованих праць та рукописний зошит із записами гуцульських колядок і різдвяних звичаїв свого колишнього учня Олекси Борканюка (1901-1942). Інформацію про збірку О. Борканюка М. Ясько опублікував у київській «Літературній газеті» 14 липня 1954 року, згадавши І. Панькевича в позитивному плані.

Від 1951 року була це перша згадка в радянській пресі з позитивною оцінкою І. Панькевича. В одному з наступних листів (кінець липня 1954 року) М. Ясько писав: «Вам передають привіт члени

² Після приєднання Закарпаття («Підкарпатської Русі») до Радянського Союзу у березні 1946 року ввіз української літератури туди навіть з «братніх соціалістичних країн» підлягав суворій цензурі і фактично був заборонений.

³ Відповідь на цього листа, як і на дальші листи слід шукати в рукописному архіві М. Яська на Закарпатті.

катедри україн[ської] мови. Вони теж дуже обрадовані появою моєї замітки, а особливо тим, що там згадується Ваше ім'я не в тому плані, як дехто згадував (Мельникова)».

Позитивна згадка імені Панькевича в центральній українській газеті підбадьорила І. Панькевича. Саме на її основі ректорат Карлового університету зняв заборону з його імені і дозволив йому педагогічну діяльність⁴.

Між матеріалами, одержаними від І. Панькевича, була і його праця про «Прислів'я» Югасевича [12], на основі якої М. Ясько зайнявся розшуком «столітнього» рукописного календаря Івана Югасевича. Про його віднайдення на початку 1956 року М. Ясько вже 2 лютого 1956 року в газеті «Советское Закарпатье» опублікував невеличку статтю «Рукописный сборник 1809 года» [28], яка починається так: «Доцент Пражского университета Иван Панькевич в 1947 году опубликовал в Праге пословицы и поговорки, записанные певцеучителем Иваном Югасевичем в 1809 году в селах Невицкое и Каменица Ужгородского района. В предисловии сказано, что И. Панькевич переписал эти пословицы и поговорки в 1937 году из Календаря, принадлежавшего жителю с. Каменица В. Кидоре. Сохранился ли этот Календарь, составленный Иваном Югасевичем в 1809 году? Студент филологического факультета Ужгородского университета Иван Долгош отыскал В. Кидору, который помог найти ценную рукопись» [28: 4]. Далі йде коротка інформація про зміст «Календаря», а в кінці наведено сім прислів'їв із нього.

Детальніший опис новознайденого рукопису Югасевича М. Ясько подав лише через три роки у науковій розвідці «Рукописный збірник прислів'їв і приказок Закарпаття 1806 року та його укладач Іван Югасевич» [29], опублікованій вже після смерті Івана Панькевича та позбавленній його тавра «український буржуазний націоналіст» [11]⁵.

⁴ Восени 1954 року його заочним учнем став і я. Фотокопія збірника О. Борканюка знаходиться у моєму архіві разом з іншими матеріалами Івана Панькевича. У наступних листах М. Ясько інформував І. Панькевича про хід роботи над дисертацією, в якій фольклористичній діяльності І. Панькевича присвятив 12 сторінок, а в найближчому часі обіцяв вислати йому автореферат дисертації. У підрозділі про І. Панькевича М. Ясько залучив його ім'я в один ряд з іменами І. Франка, В. Гнатюка та Ф. Колесси, заперечуючи твердження Ірини Мельникової та інших, що І. Панькевич був українським буржуазним націоналістом. Мабуть, це було однією з причин недопущення М. Яська до захисту дисертації і припинення його листування з І. Панькевичем. Останній (шостий) лист М. Яська до І. Панькевича датований 13 червня 1956 р.

⁵ На підставі статті М. Яська в київській «Літературній газеті» ректорат Карлового університету в Празі звернувся до Президії АН СРСР з проханням про спростування обвинувачення свого викладача в «буржуазному націоналізмі». Не одержавши відповіді, ректорат після трьох років поновив І. Панькевича на викладацькій роботі і наново розпочав процес його професорської габілітації. У Радянському Союзі негласною реабілітацією І. Панькевича було його офіційне запрошення на IV міжнарод-

Як було сказано на початку, праця М. Г. Яська упала в забуття. Дисертацію він так і не захистив.

Оскільки «Збірник дисертантів УжДУ» [29] (як і праця І. Панькевича [12]) є нині бібліографічною рідкістю, розглянемо студію М. Яська більш детально, оскільки йдеться про першу і досі єдину працю про цей унікальний збірник не лише в українській, але й у всеслов'янській фольклористиці.

Найперше: хто такий Микола Ясько?

Із статті Івана Сенька [18] довідуємось, що Микола Григорович Ясько народився 19 грудня 1900 року в с. Корніївка на Полтавщині в сім'ї заможного козака, у 1929 році розкуркуленого й відправленого на заслання в Архангельську область, пізніше реабілітованого (мабуть, за клопотанням сина). Закінчивши середню школу в Пензі та курси викладачів української мови в Києві (1930), Микола працював учителем середніх шкіл, деканом та завідувачем кафедрою української літератури Ворошиловградського педінституту (1935-1942), друкувався в «Літературній газеті», журналі «Плуг» та інших. У часі війни брав участь в антифашистській підпільній роботі й воював у Другій світовій війні. У вересні 1945 року був призначений завідувачем кафедрою української літератури Ужгородського університету та проректором з навчальної роботи (1945-1950). В університеті він з певними перервами працював до відходу на пенсію 1960 року, однак після 1950 року лише на підрядних посадах – у званні старшого викладача. Друкувався у закарпатській пресі, львівському «Жовтні» та прямишівській «Дуклі» («Великий Жовтень в народнопоетичній творчості Закарпаття» – 1957, ч. 4; «Фольклорно-етнографічні дослідження Олексі Борканюка» – 1959, ч. 2). Досліджував фольклористичну діяльність І. Франка, В. Гнатюка⁶, М. Врабеля, Є. Сабова, Ю. Жатковича, А. Кралицького, упорядкував фольклорні збірники «Скавав піп через пліт» (1958), «Слава Леніну» (1960) та інші. Бібліографія його публікованих праць охоплює понад 200 позицій, серед яких є 22 статті з карпатознавства [17]. Микола Ясько помер в Ужгороді 31 липня 1960 року.

І. Сенько дає йому таку характеристику й оцінку: «Він [М. Ясько] мав намір написати велике дослідження про розвиток фольклористики на Закарпатті, і названі статті про Югасевича, Франка, Гнатюка – частина цього дослідження. Вчений не встиг завершити свої основні праці, бо час розтратив на пошуки пісень про Леніна і Сталіна, про Великий Жовтень і соціалістичне будівництво, про Москву і Кремль... Статті останніх років з життя засвідчують, що вчений звільнився від романтичного сприйняття фольклорних явищ, заглиблювався в проблеми побутування жанрів усної народної творчості

ний з'їзд славистів у Москву 1958 року та опублікування його доповіді у збірнику матеріалів з'їзду. Несподівана смерть І. Панькевича 25 лютого 1958 року перешкодила йому в габлітації та участі у з'їзді.

⁶ На працю М. Яська «Володимир Гнатюк – дослідник фольклору Закарпаття» («НЗ УжДУ», 1958) я посилаюся у своїх паризьких монографіях про В. Гнатюка 1975, 1987 рр.

і розвитку фольклористики на Закарпатті, вписуючи її у всеукраїнський контекст...

У 1945 році волею Долі чи Недолі потрапив на Закарпаття, попрацював тут у вищій школі 15 років, полюбив цю землю і знайшов у ній спокій. Хай ніщо не потривожить його вічний сон, а добра згадка про його справи щоб не вгасла» [18, с.132].

Та повернімося до студії М. Яська про збірку прислів'їв і приказок І. Югасевича. Приступаючи до її написання, він був обізнаний з працями про цього діяча Ю. Яворського, О. Петрова та, зокрема, І. Панькевича, яку поклав в основу своєї студії.

У вступі він розглянув прислів'я і приказки у «Граматиці» Михайла Лучкая (1831), «Народних піснях Галицької і Угорської Русі» Я. Головацького (1878), згадав рукописний збірник замовлянь і закликань початку XVIII ст. та інші рукописні пісенники XVIII-XIX ст.

Посилаючись на Панькевича та Яворського, Микола Ясько переказав біографічні дані про І. Югасевича. Дату укладення його збірки прислів'їв та приказок він посунув на 1806 рік, коли І. Югасевич почав укладати «Календар греко-русский по штилю юліанському» на 1807 рік. А розглянув його на фоні інших тогочасних закарпатських календарів. «Ірмологіон» Василя Купари із села Лози 1804 року, що зберігався в Мукачівському монастирі, він згадує вперше. На підставі вивчення «Календаря» Югасевича 1806 року М. Ясько дійшов висновку, що його упорядник «був людиною широко обізнаною з історією, астрономією, народною медициною, знав побут і звичаї народу, його мову й усну народнопоетичну творчість [...]». Це дає підставу говорити про Югасевича як про фольклориста» [29, с. 65]. Він наводить й інші факти всебічної освіти І. Югасевича, зокрема з ділянки історії та географії. Народні легенди про короля Матвія він, наприклад, порівнює з пізнішими записами цих легенд. Підкреслює, що прислів'я і приказки І. Югасевич залучав і до інших своїх статей, поданих у календарі.

Розглядаючи збірку 370 прислів'їв, М. Ясько підкреслив: «Югасевич перший взявся за відповідальну і почесну справу. Його "Общая присловія во товаристві неукних" є першим рукописним збірником прислів'їв і приказок Закарпаття» [29: 67]. Позитивним явищем є теж факт, що записи І. Югасевича М. Ясько порівняв з пізнішими записами М. Лучкая, О. Павловича, І. Біляка, О. Шерегія і власними записами прислів'їв у селі Невицьке та його околиці.

Згідно з тодішніми вимогами радянської фольклористики Микола Ясько розглянув працю І. Югасевича з точки зору марксизму-ленінізму, класової боротьби, атеїзму та інших постулатів комуністичної ідеології. У «Прислів'ях» І. Югасевича він знаходить перш за все «погляди на взаємини між трудящими й експлуататорами» (с. 63).

Оскільки прислів'я і приказки в збірнику І. Югасевича не були упорядковані, а І. Панькевич механічно упорядкував їх за «гніздовими» словами в алфавітному порядку, М. Ясько стисло визначив основні тематичні групи, а саме: «Трудове життя народу», «Боротьба за кращу долю», «Погляди на взаємини

між трудящими й експлуаторами», «Побутові явища», «Біда», «Правда», «Труд», «Громада», «Сирота» тощо. Кожну з вище наведених груп він ілюстрував конкретними зразками.

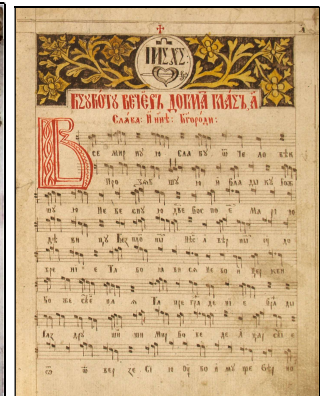
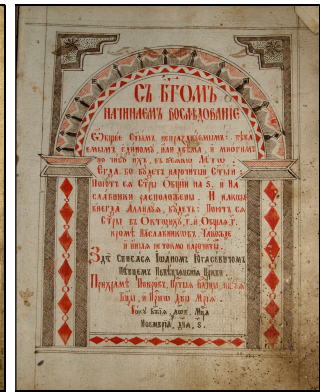
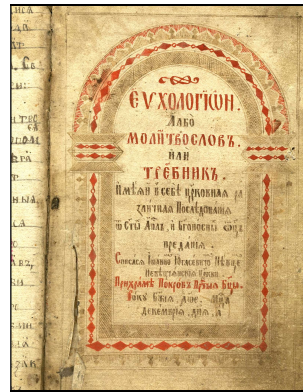
В окрему групу М. Ясько виділив «Прислів'я і приказки про ставлення закарпатців до бога, церкви та попів з дяками» [29: 71]. Тут він дійшов такого висновку: «Трудящі Закарпаття поступово усвідомлювали роль релігії в суспільному житті як помічника в експлуатації. Народ мало надіявся на бога, а більше на свої сили. Якщо бідняк нічого не має, то бог йому не допоможе, бо він допомагає тільки панам та багатіям» [29: 71]. На його думку, «прислів'я і приказки релігійного змісту», які пізніше «у читанках для школярів, церковних календарях та календарях і газетах різних буржуазних партій друкувалися у великій кількості, склали попи, монахи та буржуазні писарі, а не народ» [29: 72]. У прислів'ї І. Югасевича «У Римі пасут свині» М. Ясько бачить «народну оцінку Риму з центром мракобісся Ватиканом» [29: 72]. У дійсності це прислів'я про те, що не лише в селах, але й у найбільших містах годують свиней.

Висновки і перспективи. Усі згадані вище неоліки були даниною добі, в якій жив М. Ясько. У його розвідці про «Прислів'я» І. Югасевича переважають позитивні моменти. Він, на відміну від інших авторів, заангажованих на ідеологію й політику СРСР, не таврував «українських буржуазних націоналістів», а, навпаки, намагався реабілітувати одного з них – Івана Панькевича. Мабуть, за те він потрапив у неласку до радянських органів, які не допустили його до захисту дисертації. Та його праця про найвизначніший рукописний збірник прислів'їв і приказок початку XIX століття не сміє бути забутою.

Було б добре, якби на її основі хтось зайнявся розшуком рукописного «Календаря греко-руського по штилю Юліанському» Івана Югасевича з 1806 року, подібно до того, як на основі праці І. Панькевича знайшов цей безцінний рукопис Микола Ясько посередництвом свого учня Івана Долгоша – майбутнього визначного письменника Закарпаття.

Опис і видання цього рукопису були б збагаченням не лише закарпатоукраїнської, але й всеукраїнської давньої літератури. Не віриться, щоб такий цінний рукопис безслідно пропав у мирний час, коли він вже пройшов через руки людей, які знали йому вартість. На окреме видання заслуговує й листування М. Яська з І. Панькевичем.

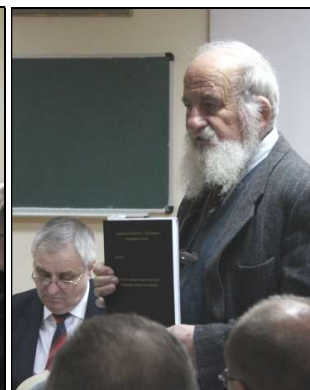
Я щиро вітаю ініціативу «Гражди» перевидати збірку 370 прислів'їв і приказок із цього «Календаря», збережену завдяки Івану Панькевичу, бо вона не втратила своєї актуальності ані після 210 років від її укладення.

Рукописні книги Івана Югасевича Складарського для науковців цінні як змістом, так і оригінальним авторським орнаментом

Під час роботи Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 200-літтю з дня смерті та 273-літтю з дня народження Івана Югасевича, 18 грудня 2014 року в Закарпатському художньому інституті в Ужгороді

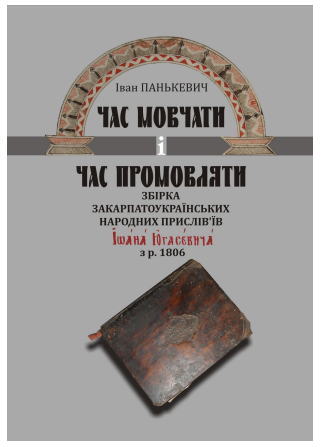
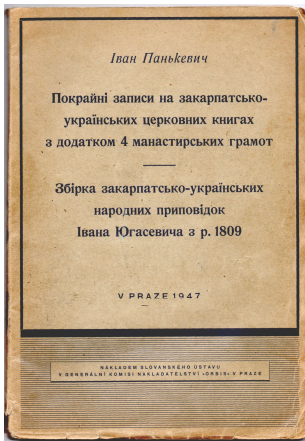
З доповіддю про працю Івана Панькевича «Збірка закарпатоукраїнських приповідок Івана Югасевича з р. 1806» виступає акад. Микола Мушинка

Ян Бренішин (староста села), Микола Мушинка, Наталія та Іван Ребрики і Магда Мушинка на фоні церкви Св. Архангела Михаїла в селі Прикра (Словаччина)

Презентація книги І. Панькевича «Час мовчати і час промовляти. Збірка закарпатоукраїнських народних прислів'їв Івана Югасевича» в УжНУ

Видання і перевидання праці Івана Панькевича 1947 року

ЛІТЕРАТУРА

1. Decarlo Lenora Jean Cecilia. A Study of the Carpatho-Rusyn Chant Tradition in the Late Eighteenth Century: The Manuscript Irmoloji of Ioann Juhasevyč. – Florida State University, Ph. D. Thesis, 1998.
2. Барчан В. Микола Григорович Ясько // 36. «Біла джерел». До 60-річчя кафедри української літератури УжНУ. – Ужгород, 2004. – С. 5-6.
3. Дубай М. З мистецтва наших дерев'яних церков // Народний календар 1967. – Пряшів. – С. 95-96.
4. Задорожний І. Невідомий Ірмологіон Івана Югасевича // Колафонія. Науковий збірник статей і матеріалів з історії церковної монодії та гімнографії. – Львів, 2002. – С. 273-279.
5. Задорожний І. (упор. та ред.). Ірмологіон 1809 року Івана Югасевича-Склярського. – Ужгород, 2010. – 392 с.
6. Запаско Я. Українська рукописна книга. – Львів, 1995. – 480 с.
7. Kandráč M. Didaktika liturgickej hudby katolíkov byzantského obradu na Slovensku. Dizertačná práca. – Ružomberok, 2013, 163 s. (rkp.). (О. І. Juhasevyčovi, s. 69-72).
8. Žeňuch P., Vasil' C. Cyrilské rukopisy z východného Slovenska // Monumenta Byzantino-Slavica et Latina Slovaciae. Vol. 1. – Bratislava-Košice, 2003. – S. 373-374.
9. Marinčák Š. Irmologion Jána Juhaseviča z roku 1800 // Spev v byzantsko-slovenskej liturgii. – Prešov, 2009.
10. Микитась В. Рукописи та стародруки бібліотеки Ужгородського державного університету // Радянське літературознавство. – 1959. – № 5. – 84 с.
11. Мушинка М. Іван Панькевич і Закарпаття // В кн.: Матеріали Наукової конференції присвяченої пам'яті Івана Панькевича. – Ужгород, 1992. – С. 151-176.
12. Панькевич І. І. Покрайні записи на закарпатоукраїнських церковних книгах з додатком 4 монастирських грамот [с. 5-42]. II. Збірка закарпатоукраїнських приповідок Івана Югасевича з р. 1809 [с. 43-69]. – Praha, 1947. – 71 s.
13. Панькевич І. Іван Югасевич-Склярський, художник Пряшівщини (1741-1814) // Колокольчик-Дзвіночок. – 1948. – № 8. – С. 25-27 (б. п.).
14. Панькевич І. Матеріали до історії мови південно-карпатських українців (упор. А. Куримський) // Науковий збірник Музею української культури у Свиднику. Т. 4. – Кн. 2. – Пряшів, 1970. – 223 с.
15. Панькевич І. Разъяснение // Slavia. – Praha, 1954. – Č. 1. – S. 78-79. Передрук: Матеріали Наукової конференції присвяченої пам'яті Івана Панькевича (упор. Федака П.). – Ужгород, 1992. – С. 46-48.
16. Пап С. Розвій церковного богослужбового співу (простосіву) в Мукачівській єпархії // Ірмологіон. – Пряшів, 1970. – С. 181-195.
17. Прилипка Я. Українське радянське карпатознавство. – Київ, 1972. – 172 с.
18. Сенько І. Ясько Микола // У кн.: Педагоги-науковці. (Упор. В. Турияниця). – Ужгород, 1997. – С. 128-132.
19. Сопко (Долгош) О. Два Ірмологіони Івана Югасевича – 1784-85 та 1806 років // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. – Харків, 2008. – № 10. – С. 98-103.
20. Сопко О. Творчість Івана Югасевича у традиціях рукописної книги Закарпаття XVIII-XIX століть. – Львів, 2011. – 220 с.
21. Сопко О. Особливості художнього оздоблення титульних аркушів Івана Югасевича у рукописах за 1759-1812 роки // Науковий вісник Закарпатського художнього інституту. – № 2. – Ужгород, 2012. – С. 102-111.
22. Франко І. Галицько-руські народні приповідки // Етнографічний збірник НТШ. – Львів. – 1901, т. 10; 1905, т. 16; 1907, т. 23; 1908, т. 24; 1909, т. 27; 1910, т. 28.